

6. Дьюї Д. Досвід і освіта; [пер. з англ. Марії Василечко]. Київ: Кальварія, 2003. 84 с
9. Івасів О. В. Управління проєктами у закладі освіти. Київ: 2017. № 3. С. 1-3. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17176/1/4_Ivasiv.pdf.
10. Коберник О. М. Проєктна технологія: можливості застосування в освіті. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2012. Вип. 36. С. 11-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2012.
11. Лернер П. Проєктування як основний вид пізнавальної діяльності школярів. *Завуч*. 2003. с. 6-10.
12. КІШАН Надія. Проєктна діяльність у Новій українській школі. *Педагогічний вісник Поділля*. 2022. №1. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/Pedag_visnik_Podil%20_1_2022-23-24.pdf.
13. Нова українська школа: путівник для вчителя 5–6 класів : навчально-методичний посібник / за ред. А. Л. Черній. Рівне : РОІППО, 2022. 168 с.
12. Розпутна М. В. Джон Дьюї як науковець, філософ та освітянин. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. URL: http://www.apfs.in.ua/v7_2015/35.pdf.
13. Юрженко В. Проєктна технологія як основа технологічної підготовки шкільної молоді для діяльності в сучасних умовах. *Науково-педагогічні студії*. 2019. Вип. 3. С. 86-96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/naupedct_2019

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ УЧНІВ ЯК ПОКАЗНИК ЯКОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Людмила КІРІШКО,

*методист обласного навчально-методичного центру освітнього менеджменту та координації методичних формувань комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського»*

Зміст освіти Нової української школи, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості в суспільстві. Такий підхід вимагає розробку й застосування індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти, оскільки в умовах сьогодення, навчання за індивідуальною освітньою траєкторією сприяє гармонійному розвитку особистості, її здатності до самоосвіти, самовдосконалення, розв'язання складних проблем, критичного мислення, ініціативності, лідерства, витривалості, стресостійкості, гнучкості та конкурентоспроможності.

Найбільш успішно вирішує це завдання той педагог, який знає і володіє набором різних форм і технологій освіти, може спланувати та реалізувати різноманіття освітніх траєкторій кожного учня.

Відповідно до пункту 9 частини першої статті 1 Закону України «Про освіту»: «індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія

формується з урахуванням здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду здобувача освіти, а також з урахуванням спеціальних законів» [2].

На ключові аспекти реалізації індивідуальних освітніх траєкторій в Новій українській школі звертається увага в «Інструктивно-методичних рекомендаціях щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році». Зокрема, «у типовій освітній програмі розподіл навчального навантаження між освітніми галузями/освітніми компонентами здійснено на основі мінімальної кількості годин базового навчального плану базової середньої освіти. Визначено години, які можна перерозподіляти між різними освітніми галузями і використовувати для побудови різних освітніх траєкторій для різних класів (зокрема, однієї паралелі), збільшуючи кількість годин на ті освітні галузі /освітні компоненти, які є пріоритетними для здобувачів освіти в конкретному класі. Години навчального навантаження для перерозподілу між освітніми компонентами також можуть бути використані для вибіркового освітніх 3 компонентів (зокрема, міжгалузевих інтегрованих курсів, вибіркового курсів тощо) або для індивідуальної роботи, зокрема з подолання освітніх втрат. Перерозподіл годин між освітніми галузями здійснюють за принципом урахування потреб і запитів усіх учасників освітнього процесу: учнівства, батьківства, педагогічного колективу, а також зважаючи на наявне кадрове та матеріально-технічне забезпечення, безпекові умови тощо» [4].

Впровадження гнучких навчальних планів і програм є важливим кроком на шляху до створення дійсно особистісно орієнтованого навчання, яке враховує унікальні потреби та інтереси кожного учня, сприяючи їхньому всебічному розвитку та успішній самореалізації.

Індивідуальна освітня траєкторія – це потужний інструмент для створення більш ефективного, цікавого та особистісно орієнтованого освітнього процесу, в основі якої лежить дитиноцентризм. Коли ми говоримо про якість реалізації освітньої програми, ми маємо на увазі не лише засвоєння учнями певного обсягу знань, а й розвиток їхніх індивідуальних особливостей, здібностей, інтересів та потреб. Індивідуальна освітня траєкторія може розроблятися, зокрема, для учнів, які:

- потребують індивідуальної форми навчання (педагогічного патронажу, екстернату, сімейної освіти);
- перебували на довготривалому лікуванні;
- потребують відповідного періоду адаптації;
- прибули із закладів з іншими умовами навчання (наприклад, з вивченням мов національних меншин);
- випереджають однокласників у швидкості та якості засвоєння навчального матеріалу;

- більш повільно засвоюють навчальний матеріал;
- мають індивідуальні інтереси, нахили, уподобання;
- мають особливі освітні потреби [1];
- проживають на неконтрольованій території або території населених пунктів на лінії зіткнення, території, на якій встановлено режим надзвичайної ситуації або режим надзвичайного стану, карантин, а також у разі настання інших обставин, які об'єктивно унеможливають відвідування закладу освіти;
- дітей-біженців, дітей, чий батьки, інші законні представники звернулися із заявами про визнання біженцями або особами, які потребують захисту, дітей іноземців та осіб без громадянства, які утримуються в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства;
- дітей, які проживають (перебувають) на тимчасово окупованій території України [5].

Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії із здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів [2].

У Законі «Про освіту» також є визначення про психолого-педагогічний супровід як комплексну систему заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачених індивідуальною програмою розвитку – документом, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання [2].

Індивідуальну освітню траєкторію можна розробляти на різні терміни (навчальний рік, семестр або більш короткострокові періоди).

Також її можна розробляти з окремого предмету (курсу) чи з групи предметів. Інформація про проходження індивідуальної освітньої траєкторії учнем є предметом обговорення з батьками учня, практичним психологом.

Враховуючи, що у Новій українській школі «передумовою ефективності організаційного забезпечення освітнього процесу є побудова його на діагностичній основі», вчителю необхідно здійснити аналіз потреб і можливостей учня для планування його індивідуальної освітньої траєкторії. Визначити, які знання і компетенції має набути учень протягом певного періоду навчання, щоб реалізувати свій потенціал та досягти успіху. Також вчитель, враховуючи темпи засвоєння освітньої програми або послідовності вивчення окремих навчальних предметів (інтегрованих курсів) (частина 1 статті 14 Закону

України «Про повну загальну середню освіту»), обирає навчальні матеріали та методи, форми навчання, які відповідають можливостям учня, це індивідуальні заняття, групова робота, проєктна діяльність, самостійне навчання, дистанційне навчання тощо. Складає план навчання, в якому зазначаються навчальні теми, терміни виконання та критерії оцінювання [4].

Індивідуальну освітню траєкторію можна розробляти з окремого предмету (курсу) чи групи предметів (див. табл. 1) [1].

Табл.1

Індивідуальна освітня траєкторія

учня/учениці ____ класу_____ школи

Координатор: _____, вчитель історії

Мета:

- підвищити навчальну мотивацію учня;
- виконати науково-дослідницьку роботу з історії;
- створити умови для усвідомлення самостійної роботи учня;
- забезпечити профорієнтаційний підхід у навчанні.

Очікувані результати:

- оволодіння навичками самостійної роботи, навичками самоконтролю та самооцінювання;
- високий результат участі в олімпіадах та конкурсі-захисті науково-дослідницьких робіт учнів;
- визначення у виборі майбутньої спеціальності в закладі вищої освіти.

Індивідуальний план діяльності

на 20__-20__ н.р.

№	Захід	Термін	Відмітка про виконання
1	Організувати індивідуальну підготовку учня до учнівської олімпіади	Вересень, 2 рази на тиждень	
2	Опрацювати банк завдань II–III етапів олімпіад попередніх років	Вересень-листопад, 2 рази на тиждень	
3	Організувати підготовку до I етапу конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів	Вересень-грудень	
4	Координація самоосвітньої роботи учня (робота з навчальною літературою, Інтернет-ресурсами)	Постійно	
5	Індивідуальний підхід під час проведення навчальних занять, використання індивідуальних завдань	Протягом навчального року	
6	Аналіз участі учня в I і II етапах конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів, робота над помилками, планування науково-дослідницької роботи учня на наступний навчальний рік	Січень	

Учитель Нової української школи в умовах реалізації індивідуальної освітньої траєкторії має стати для учня тьютором, консультантом, координатором. «Одним із шляхів забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії може бути використання технології дистанційного та змішаного навчання (поєднання дистанційної та класно-урочної форм організації освітнього процесу). У випадку використання цих організаційних форм полегшується завдання індивідуального підходу у навчанні дитини» [1].

Звертаємо увагу, що «організація здобуття освіти за дистанційною формою (як окремою формою здобуття освіти) може здійснюватися для осіб, які потребують реалізації індивідуальної освітньої траєкторії відповідно до їх здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей та досвіду (у зв'язку з визначенням особливих освітніх потреб дитини, індивідуалізацією навчання обдарованих дітей, систематичним заняттям учнем певним видом (видами) спорту та участю у спортивних змаганнях тощо) [6].

З метою забезпечення централізованого доступу до навчальних матеріалів, завдань, інструментів для комунікації та оцінювання можна використовувати платформи дистанційного навчання: Moodle, Google Classroom, Canvas, а також наявні програми для обміну повідомленнями, відеоконференцій, як засоби комунікації: Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, що є важливим для взаємодії між учасниками освітнього процесу.

Рекомендуємо педагогам «під час реалізації навчальної програми надавати учням й ученицям чіткі інструкції щодо очікуваних результатів навчання, застосовувати особистісно орієнтований підхід, що може бути забезпечений передусім вибором відповідних тем навчальних проєктів і ролей у груповій діяльності. Методичні прийоми, які використовують на уроках, треба добирати з урахуванням вимог до обов'язкових результатів навчання, визначених у Державному стандарті, та очікуваних результатів, визначених навчальною програмою» [4].

Реалізація індивідуальної освітньої траєкторії учня відбувається під час освітнього процесу, на засадах партнерської взаємодії та підтримки і має спонукати учня бути активним його учасником [7]. Основна мета цього процесу – забезпечити ефективний розвиток кожного учня, його самостійності, ініціативності, дослідницького та пошукового стилю діяльності, творчості, упевненості. Застосовуючи систему оцінювання вчитель забезпечує об'єктивну та прозору оцінку знань і навичок учнів, що робить освітній процес більш цікавим та мотивуючим. Сприяє концентрації уваги на процесі та цілях навчання, орієнтації на результат, застосуванню технік самооцінювання і взаємооцінювання.

«Заклад освіти може організовувати здобуття освіти за індивідуальною формою незалежно від місця проживання особи. Керівник закладу освіти, в якому організовано індивідуальну форму здобуття освіти, забезпечує реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти. У межах сімейної (домашньої) форми освіти для спостереження за навчальним поступом здобувачів батьки, інші законні представники можуть використовувати портфоліо, в якому фіксуються результати навчання» [5].

Індивідуальна освітня траєкторія учня в Новій українській школі може виглядати по-різному, оскільки вона є гнучким інструментом, який адаптується під потреби конкретного закладу освіти та окремого учня. Розглянемо різні ситуації.

У закладі освіти з поглибленим вивченням певних предметів (фізико-математичний ліцей) для обдарованого учня з математики та фізики доцільно передбачити поглиблене вивчення через збільшення кількості годин на математику, фізику, інформатику за рахунок факультативів, спецкурсів, гуртків, залучати до індивідуальних науково-дослідницьких проєктів, олімпіад,

конкурсів, використовувати додаткові ресурси: забезпечити доступ до спеціалізованої літератури, онлайн-курсів, лекцій провідних науковців.

Учню, який має труднощі з гуманітарними предметами рекомендуємо надавати додаткову підтримку – це індивідуальні консультації з вчителями української мови, літератури, історії, адаптувати, спростити або модифікувати завдання, зменшити навчальне навантаження шляхом перерозподілу годин на користь профільних предметів за рахунок факультативів з гуманітарних дисциплін (за згодою).

У закладі загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням для учня з особливими освітніми потребами (наприклад, дислексією) обов'язково потрібно ввести посаду асистента вчителя з метою додаткової підтримки та індивідуальної допомоги під час уроків, пояснення завдань, контролю за їх виконанням. Для адаптації навчальних матеріалів використовувати шрифти більшого розміру, аудіоматеріали, візуальні опори, завдання різного рівня складності, що враховують темп навчання та особливості сприйняття інформації, збільшити час на виконання завдань та застосування усних форм контролю знань.

Учня, який проявляє інтерес до мистецтва, залучити до художніх студій, театральних гуртків, музичних ансамблів, мотивувати створювати творчі проєкти, брати участь у мистецьких конкурсах та виставках, допомагати учню інтегрувати мистецтво з іншими предметами: використовувати художні образи для кращого розуміння історичних подій, літературних творів тощо.

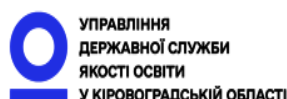
Підкреслюємо, що в умовах воєнного стану індивідуальна освітня траєкторія набула нового значення для організації навчання кожного учня, який тимчасово проживає в іншій місцевості або за кордоном. Це дає змогу забезпечити безперервність навчання, враховувати індивідуальні потреби, підтримувати зв'язок з українською освітою, зберігати стабільність освітнього процесу без надмірного навантаження на педагогів. «Актуальним залишається здійснення психологічного супроводу освітнього процесу, що спрямовується на створення сприятливої атмосфери, яка дозволить дітям розслабитися, відновити почуття безпеки та психоемоційного комфорту» [4].

Також наголошуємо, що за результатами проведення інституційного аудиту в закладах освіти Кіровоградської області у 2024 році акцентовано увагу на зафіксованих типових недоліках: питання ефективності реалізації індивідуальних освітніх траєкторій учнів не розглядаються на засіданнях педагогічної ради закладу освіти (див. табл. 2).

Враховуючи вище зазначену інформацію, звертаємо увагу, що під час проведення інституційного аудиту в закладі загальної середньої освіти представники Державної служби якості освіти та незалежні освітні експерти оцінюють:

- Чи використовується в закладі освіти розроблення індивідуальних освітніх траєкторій, індивідуальних програм розвитку для дітей, які цього потребують?
- Чи наявна співпраця при розробленні індивідуальної освітньої траєкторії та індивідуальної програми розвитку між учителем, учнем, практичним психологом і батьками?
- Чи використовувались для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії інші організаційні форми освітнього процесу, крім класно-урочної?

Табл. 2

Типові недоліки з напрямку «Педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти», зафіксовані під час ІА в 3О

Вимога 3.1. Ефективність планування педагогічними працівниками своєї діяльності, використання сучасних освітніх підходів до організації освітнього процесу з метою формування ключових компетентностей

питання ефективності реалізації індивідуальних освітніх траєкторій учнів не розглядаються на засіданнях педагогічної ради

6 (86%)

Для отримання більш повної інформації використовуються методи опитування (анкетування учнів і батьків) та вивчення документації (індивідуальні навчальні плани, індивідуальні програми розвитку) [1].

Реалізація індивідуальних траєкторій учнів є складним, але надзвичайно важливим процесом, який сприяє підвищенню якості освіти в цілому. Щодо реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учнів рекомендуємо сприяти формуванню в закладі освіти культури, яка цінує індивідуальність кожного учня, його сильні сторони та потреби, забезпечувати гнучкість у виборі навчальних предметів, темпів навчання, форм і методів, забезпечувати доступність різноманітних освітніх ресурсів, створити інклюзивне освітнє середовище, яке враховує потреби всіх учнів, включаючи дітей з особливими освітніми потребами, забезпечити наявність кваліфікованих психологів, які можуть надавати консультації учням, допомагати у визначенні їхніх інтересів та здібностей, а також підтримувати їхній емоційний добробут, організувати навчання для педагогів з питань індивідуалізації навчання, розробки та реалізації індивідуального навчального плану, використання сучасних освітніх технологій та методів оцінювання. Сприяти обміну досвідом між педагогами щодо успішних практик реалізації індивідуальних освітніх траєкторій учнів, які є потужним інструментом для створення персоналізованого та ефективного навчального процесу в Новій українській школі, що допомагає кожній дитині розкрити свій потенціал і в умовах невизначеності, воєнного стану, підвищує

мотивацію і допомагає здобувачам освіти досягати кращих результатів у навчанні.

Список використаних джерел:

1. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О., Ліннік О. О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. 2-ге видання, перероб. і доп. Київ, Державна служба якості освіти, 2021. 350 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/Abetka_dyrektora_2021_SQE_SURGe.pdf
2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/930/93001/Rekom_zahalni_1_.pdf.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2016 р. № 8 «Про затвердження Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0184-16#n15>.
6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 р. № 1115 «Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#n22>.
7. Голодюк Лариса. Інноваційні форми розвитку професійної компетентності педагогічних працівників у системі неперервної освіти // Професійний розвиток педагога в контексті викликів сьогодення: збірник наукових статей за матеріалами І Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Черкаси, 19 квітня 2023 р). / за ред. Т.К. Андрющенко. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2023. С. 32-36. (Електронна книга)

1.2. ОРГАНІЗАЦІЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ ТА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТИРІВ УЧНІВ

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ТРАНСФОРМАЦІЯ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Надія ПЛАЩЕВСЬКА,

методист науково-методичної лабораторії виховної роботи, фізичної культури та безпечного освітнього середовища

комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»;

ТЕТЯНА ГОРБУНОВА,

консультант, модератор професійних спільнот педагогів ЗПО, бібліотекарів ЗЗСО комунальної установи «Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників Кропивницької міської ради»

Нова українська школа – це основна реформа Міністерства освіти і науки. Її мета – створити школу, у якій буде приємно навчатись здобувачам освіти. Вони зможуть отримувати не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті, розвивати навички, що стануть основою для навчання протягом усього життя.